

**Oświadczenie złożone przez senatorów
Arkadiusza Grabowskiego i Wojciecha Piechę
na 21. posiedzeniu Senatu
w dniu 29 czerwca 2016 r.**

Oświadczenie skierowane do ministra środowiska Jana Szyszki oraz do ministra – członka Rady Ministrów, przewodniczącego Stałego Komitetu Rady Ministrów Henryka Kowalczyka

Występujemy w drodze wspólnego oświadczenia o przyjęcie zasad organizacji oraz trybu przygotowania, prowadzenia, dokumentowania i oceny efektów/skutków procesów rekultywacji, remediacji, unieszkodliwiania tzw. bomb ekologicznych oraz przywracania terenów zdegradowanych do użytku społeczno-gospodarczego w ramach operatorskiego systemu organizacji i zarządzania przedmiotem rewitalizacji.

System operatorski byłby również systemem wsparcia systemu restrukturyzacji górnictwa w obrębie zagospodarowywania odpadów pogórnich, tworzenia nowych miejsc pracy i pozyskiwania środków finansowych z UE przeznaczonych na finansowanie zadań realizowanych przez Ministerstwo Środowiska.

W tym celu niezbędne będzie wydanie przez Ministra Środowiska rozporządzenia w sprawie wdrożenia systemu operatorskiego oraz korekta kilku obowiązujących aktów prawnych.

Niniejsze oświadczenie składamy w celu wypracowania możliwie najlepszej formy organizacyjnej umożliwiającej kompleksowe podejście do terenów zdegradowanych, ze szczególnym uwzględnieniem terenu Górnego Śląska, który jest terenem specyficznym ze względu na tradycje i historyczne wydobycie, jak i na prowadzoną obecnie eksploatację. Zwracamy również uwagę na wysoki stopień degradacji środowiska związany z wydobyciem węgla kamiennego na terenie Śląska oraz na związane z tym problemy o charakterze ogólnospołecznym oraz kumulujące się problemy lokalnej społeczności i samorządów z terenami zdegradowanymi.

Powody złożenia oświadczenia to:

- 1) 25–30 mln t odpadów rocznie z bieżącego wydobycia węgla kamiennego;
- 2) zmniejszające się możliwości lokowania odpadów spowodowane ograniczeniami lokalizacyjnymi, brakiem obligatoryjności współpracy z samorządami oraz kurczącym się rynkiem zastosowań komercyjnych dla przetworzonych odpadów (budowana na Śląsku infrastruktura typu autostrady, obwodnice została w większości wykonana);
- 3) 4,9 tys. ha terenów zdegradowanych;
- 4) 150 hałd, zwałowisk pokopalnianych i pohutniczych;
- 5) 600 mln t zgromadzonych odpadów górniczych i pohutniczych;
- 6) ograniczenie kierunków sprzedaży i zagospodarowania komercyjnego odpadów okołogórnich, przekładające się na zwiększenie kosztów prowadzenia gospodarki odpadami na ograniczonych terenach przykopalnianych;
- 7) utrudnienia w procesie rekultywacji powierzchniowej poprzez występowanie dużego obszaru pustek, płytkiego wydobycia;
- 8) ograniczone działanie zasady „zanieczyszczający płaci”, która nie działa lub działa w sposób ograniczony, powodując w przyszłości przyrost terenów zdegradowanych.

Dyrektywy UE, w tym nowe komunikaty Komisji i Parlamentu Europejskiego z dnia 2.12.2015 (obieg zamknięty odpadów wydobywczych i stosowanie najlepszych technik i technologii do 2018 r.) wymuszają konieczne działania. Brak tychże działań może skutkować karą 12 PLN/t – zgodnie z obowiązującą od 1.01.2016 dyrektywą do ustawy o ochronie środowiska.

Rozwiązaniem tych problemów wynikających z historii wydobycia, jak i związanych z wydobyciem bieżącym, mógłby być program gospodarki odpadami oparty na powołaniu Regionalnego Operatora Gospodarki Odpadowej, który jednocześnie byłby podmiotem zajmującym się rekultywacją i rewitalizacją przemysłowych terenów zdegradowanych na terenie Śląska. Podmiot taki mógłby łączyć potrzeby samorządów oraz branży górnictwa węgla kamiennego obszaru Śląska, a w przyszłości również, po utworzeniu filii, mógłby stać się ogólnokrajowym operatorem odpowiedzialnym za gospodarkę odpadami przemysłowymi oraz rekultywację terenów przemysłowych. Podobne rozwiązania sprawdziły się i doskonale funkcjonują już np. w Niemczech, we Francji. Istotą takiego rozwiązania w przypadku delegowania takich kompetencji na podmiot jest wpływ i kontrola państwa na gospodarkę odpadami pogórnymi,

poprzemysłowymi oraz wpływ na zagospodarowanie terenów pogórnich, przemysłowych. Ważne dla proponowanych rozwiązań jest również ustanowienie norm prawnych integrujących działalność takiego podmiotu z samorządami terytorialnymi, na terenie których zlokalizowane są odpady przemysłowe i pogórnice oraz tereny zdegradowane.

Proponowany system operatorski składać się powinien z: organizatora rewitalizacji, operatora rewitalizacji, usługi rewitalizacji.

1. Organizator rewitalizacji:

– dokonuje priorytetowego wyboru przedmiotów rewitalizacji na podstawie ustanowionych kryteriów wyboru z wojewódzkiego wykazu terenów zdegradowanych (udział i kompetencje wojewody), zdewastowanych, zanieczyszczonych, w tym o historycznym zanieczyszczeniu ziemi, terenów ustalonego przeznaczenia oraz obszarów funkcjonalnych i obszarów problemowych określonych na podstawie wojewódzkiego systemu informacji przestrzennej;

– przygotowuje, koordynuje i tworzy warunki prowadzenia przedmiotu rewitalizacji i dokonuje oceny kosztów i korzyści przedmiotu rewitalizacji;

– jest przedstawicielem Rady Ministrów w województwie, pełniącemu funkcję zwierzchnika rządowej administracji zespolonej w województwie (wojewoda lub komórka organizacyjna podlegająca wojewodzie) jako organu rządowej administracji zespolonej w województwie i organu nadzoru nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego, ich związków.

Do właściwości tego organu należałyby sprawy niezastrzeżone do właściwości innych organów administracji rządowej w województwie. Byłby to reprezentant Skarbu Państwa w zakresie i na zasadach określonych w ustawach oraz organ wyższego stopnia w rozumieniu przepisów o postępowaniu administracyjnym, a jako wojewoda województwa jednocześnie posiadałby status:

a) osoby fizycznej i prawnej, które posiadają lub zamierzają posiadać tytuł prawny (art. 3 pkt 41 ustawy – Prawo ochrony środowiska),

b) osoby fizycznej i prawnej, które posiadają lub zamierzają posiadać tytuł władającego powierzchnią ziemi (art. 3 pkt 44 ustawy – Prawo ochrony środowiska).

2. Operator rewitalizacji (kompetentny podmiot kontrolowany przez państwo, przygotowany technologicznie i organizacyjnie, np.: Haldex SA, podmiot z 57-letnim doświadczeniem w działaniu):

– świadczyłby usługę przedmiotu rewitalizacji i remediacji w ogólnym interesie publicznym i gospodarczym na rzecz organizatora, na podstawie odpowiednich umów; przygotowywałby Plan Rekultywacji i Remediacji wskazanego przedmiotu rewitalizacji; w trybie ex ante opracowywałby i przedkładałby organizatorowi kosztorys usługi przedmiotu rewitalizacji i remediacji; przedkładałby dokument „Poświadczenie rezultatów rekultywacji i remediacji”, dający rękojmię należytej staranności wykonania usługi oraz gwarancję usługi;

– jako podmiot inny niż publicznoprawny realizowałby przedsięwzięcia inwestycyjne określone w Planie Rekultywacji i Remediacji; dysponowałby zasobami technicznymi, ludzkimi, technologicznymi, organizacyjnymi i doświadczeniami oraz ubiegałby się o akredytację regionalnego dyrektora ochrony środowiska dla planu remediacji, o którym mowa w art. 1011 ustawy – Prawo ochrony środowiska.

3. Usługa rewitalizacji, jako czynność obejmująca standardową procedurę procesów rekultywacji i remediacji, obejmowałaby:

– mobilizację niezbędnych zasobów, w tym środków do jej realizacji, realizację, w tym dobór właściwych technologii do realizacji i organizacji pracy oraz likwidacji, po zakończeniu realizacji usługi, zasobów i środków, w tym mocy wytwórczych;

– certyfikację terenów i nieruchomości poddawanych rekultywacji, remediacji i rewitalizacji;

– określenie sposobu zagospodarowania terenów i nieruchomości poddanych rekultywacji i remediacji – działanie celowe (przemysłowe, usługowe, społeczne, budownictwo i infrastruktura, teren zielony, w tym „lasy węglowe”).

Powyższe rozwiązanie pozwoli uzyskać efekt synergii w postaci: przywrócenia terenów, zorganizowania kilku tysięcy miejsc pracy w procesach rewitalizacji i rekultywacji, przygotowania nowych terenów na inwestycje, przygotowania nowych miejsc pracy na odzyskanych terenach, skoordynowania nakładów finansowych na procesy naprawcze, skoordynowania procesów marketingowych w zakresie nowych inwestycji, zapobiegania dalszemu gromadzeniu się odpadów – w przypadku Śląska odpadów wydobywczych, a także odpadów na innych terenach RP w razie nadania podmiotowi takich kompetencji.

Bardzo istotną kwestią jest również fakt, że w perspektywie kilku lat będzie istniała możliwość pozyskania dużych środków z UE na zagospodarowanie odpadów pogórnich oraz na rekultywację przemysłowych terenów zdegradowanych, istotne jest więc to, aby państwo było moderatorem takich przedsięwzięć realizowanych poprzez podmiot zależny od Skarbu Państwa, zdolny z formalnego i merytorycznego punktu

widzenia do absorpcji środków celowych z UE. Przedstawiona konstrukcja ułatwi nadzór bieżący państwa nad właściwym funkcjonowaniem tak poważnego i w naszej opinii koniecznego przedsięwzięcia wiążącego przemysł, ochronę środowiska, kwestię zatrudnienia, tworzenia nowych miejsc pracy i środków finansowych na te cele. Należy zaznaczyć, że w Polsce system operatorski jest skutecznie realizowany w takich dziedzinach jak gospodarka odpadami komunalnymi czy transport zbiorowy pasażerów. Tu problem dotyczy tysięcy nowych miejsc pracy – w miejsce utraconych miejsc pracy w górnictwie – oraz możliwości pozyskania z UE milionowych środków finansowych.

Doświadczenie pokazuje, że tego rodzaju rozwiązania systemu operatorskiego funkcjonują od 25 lat we Francji i Niemczech.

Niniejszym oświadczeniem jako senatorowie RP wnosimy również o rozpoczęcie konsultacji międzyresortowych dotyczących proponowanego rozwiązania.

Arkadiusz Grabowski
Wojciech Piecha